

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na eto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. marcija 1894.

Politiški oddelek.

Po deželnih zborih.

IV.

V goriškem deželnem zboru se še navadno precej mirne obravnave. V prejšnjih letih se je ta deželni zbor navadno še zaključil mej prvimi. Večkrat je končal svoje zborovanje, ko se v družih deželnih zborih pravo delovanje niti razvilo ni. Letos je bilo v tem oziru nekoliko drugače. Zborovanje je trajalo tako dolgo kakor v družih deželnih zborih. Zbor je imel rešiti več važnejših narodnogospodarskih vprašanj. Premenil je tudi nekoliko deželni šolski zakon, posebno kar se tiče učiteljskih plač. Pri tem zakonu se je pa pokazalo, da so Italijani gospodarji v deželi. Sklenil se je namreč tako, kakor so Italijani hoteli, dasi je inicijativa prihajala od slovenske strani.

Vprašanje slovenske obrtne šole se tudi ni rešilo po volji Slovincem, dasi bi taka šola na Goriškem bila jako potrebna. Govori se pa, da so nekateri slovenski poslanci pri posvetovanjih za kulisami in potem v zboru nekako čudno postopali, koliko je resnice na tem, nismo mogli izvedeti.

Zborovanje se je vršilo večjidel mirno. Slovenci so le v nekaterih interpelacijah malo odločneje se potegnili za naše narodne pravice. Tako so v neki interpelaciji zahtevali, da se pri sestavljanji seznamov porotnikov bolj ozira na Slovence, da ne bodo Lah, ne večji slovenščine, sodili slovenskih zatožencev, in posebno odločno so pa interpelovali zastran razmer na goriški gimnaziji. Na tej gimnaziji se toliko zahteva od slovenskih in italijanskih učencev iz nemščine, da ne morejo izhajati. Vidno je, da se to dela z očividnim namenom, da se onemogoči slovenskim učencem napredovanje na gimnaziji, da se tako naredi prostor za nemške uradnike v južnih avstrijskih pokrajinah. Odgovor na interpelaciji ni bil ugoden.

Glede razmer na gimnaziji je vladni zastopnik naravnost povedal, da se je naročilo od ministerstva, da se

naj zahteva strožje znanje nemščine. To se je zgodilo še pod Gaučem, kateri je posebno na to delal, da se zapre Slovanom pot v srednje šole, da se tako lažje ohrani Nemcem prvenstvo v Avstriji. In teh načel drži se tudi sedanja vlada, kar je seveda čisto naravno, ker vlada, ki se v prvi vrsti opira na levičarje, Slovanom ne bode kdo ve kaj prijazna. Opraviti tukaj nimamo le s hudomušnostjo kacega sitnega profesorja, temveč s sistematičnim odrievanjem Nenemcev od študij na izrecne želje od zgorej. Zato pa moremo biti prepričani, da bode potrebno in precej truda, predno se razmere v resnici kaj zboljšajo.

V isterskem deželnem zboru je pa letos od začetka do konca vladal hud boj mej Lah in Slovani. Lah so na vso moč prezirali Slovence. Ozirali se niso na noben predlog od slovanske strani. Pa ne le to, ne le italijanska stranka, temveč tudi predsedstvo je kazalo tako nasprotje do slovanske manjšine, da bi pač zastonj kje na svetu iskali še podobne primere. Če tudi je večina dežele slovanska, vendar predsednik ni hotel vsprejemati slovanskih interpelacij in slovanski govori se niso stenografovali. Tako je stenografični zapisnik nepopolen, zapisani so jedino govori od italijanske večine. Zaradi tacega postopanja so se slovanski poslanci obrnili do ministerskega predsednika, kar pa menda ni dosti pomagalo. Čuditi se pa moramo, vsekako, da vlada trpi tako postopanje v deželnem zboru.

Proti večini jej seveda ni lahko kaj storiti. Prepričani smo pa vendar, da bi gospodje bili mnogo manj brezozirni, da bi vedeli, da se jim je bati razpusta deželnega zbora, ako bodo le prestopali vse meje pravičnosti in umestnosti. Italijanska večina ni tako zagotovljena, da bi vlada pri novih volitvah ne mogla ničesa storiti, posebno bi jej bilo mogoče namesto sedanjih brezozirnežev spraviti zmernejše življe v zbor.

Da so razmere v isterskem deželnem zboru take, za to zadeva krivda v veliki meri vlado, ki ne pokaže prave odločnosti proti Italijanom. Posebno je pa za postopanje deželnega glavarja vlada odgovorna, ker je imenovan po njenem predlogu. Gotovo bi deželni glavar ne

postopal tako brezozirno, ako bi mu vlada povedala, da po novih volitvah on ne pride v poštev za sedanje mesto, ako ne bode objektivnejši. Razmere se v isterskem deželnem zboru tako dolgo ne izboljšajo, da gospodje na Dunaji se prepričajo, da je potrebno na Primorskem podpirati slovanski živelj. Razmere v isterskem deželnem zboru so najboljši dokaz, kako prazne so nade nekaterih Slovencev na sedanjo avstrijsko vlado.

Sedaj pogledjmo v dalmatinski deželni zbor. V Dalmaciji je tudi letos prišlo državnopravno vprašanje na dnevni red, ali vlada je zbor zaključila, predno se je o tem sklepati moglo. Po našem mnenju je to popolnoma nepotrebno demonstriranje. Dokler se odločilni krogi v Zagrebu bolj ne ogrejejo za hrvatsko državno pravo, tako dolgo ni misliti, na kako zjedinjenje Dalmacije s Hrvaško. Predlogi za zjedinjenje s Hrvaško v deželnem zboru dalmatinskem so pač le v veliko veselje in v korist Italijanom. Na ta način se Srbi dražijo in silijo v italijanski tabor, poleg tega se pa Italijani na Dunaji znajo pridobiti zaupanje, kot najzanesljivejši element, kateri se trdno drži totranske državne polovice.

Italijani v Dalmaciji bili so že popolnoma ob vso veljavo, od tedaj so pa zopet prišli v boljšo veljavo, od kar se je zopet bolj poostrilo razmerje mej Hrvati in Srbi. Preziranje srbstva, ki se je tudi letos pokazalo v dalmatinskem deželnem zboru, je obžalovati tudi zaradi hrvatskega vprašanja samega. Hrvatje morajo težiti za tem, da si pridružijo še Bosno in Hercegovino. V teh dveh pokrajinah so pa pravoslavni najpoglavitejši kršćanski element. Mari se ne bodo pravoslavni, ki hočejo veljati za Srbe, na vso moč upirali pridruženju Hrvatski, ako bodo vsi tisti, ki hočejo veljati za dobre Hrvate se križali pred srbstvom. Jedino v tem slučaju je mogoče, da se stvari na slovanskem jugu povoljno uredi, ako Hrvatje priznajo Srbe za enakopravne brate. Ako bodo Srbi videli, da ne preti v Hrvaški njih narodnosti in njih veri nobena nevarnost in jih ne čaka nobeno ponižanje, pa bodo sami pospeševali uresničenje hrvaških želja. To se zgodi tembolj gotovo, ker se razmere v Srbiji ne razvijajo ugodno in se sploh kaže, da srbska kraljevina ni sposobna uresničiti upanja, katero so vanjo stavili pravoslavni Slovani na jugu. Čim bolj bode Srbija propadala, tembolj se bodo Srbi oklepali naše monarhije. Če jih bodo znali Hrvatje zase pridobiti, bodo imeli v njih zaveznike, ki jim lahko mnogo pripomorejo k veljavi in napredku, ako jih bodo pa prezirali, se pa lahko pripeti, da se Srbi še marsikje oklenejo nasprotnikov Slovanov, kar se sedaj vidi v Dalmaciji in se opaža tudi na Hrvaškem zlasti v Slavoniji. Letošnje zasedanje dalmatinskega sabora je povejšalo nasprotje méj Srbi in Hrvati in zatorej s slovanskega stališča ga ne moremo prištevati mej srečna. Želimo pa, da bi bodoče leto bilo zborovanje deželnega zbora srečnejše, nego je bilo letos, da bi popravilo, kar je letošnje skazilo in utrdilo vez mej Hrvati in Srbi in položilo trden temelj slovanskemu razvoju na jugu naše države.

Politični pregled.

Gimnazija v Celji. — Nemški liberalci in nacionaleci so začeli veliko agitacijo proti osnovi slovenske gimnazije v Celji. Poslali so deputaciji iz Gradca in Celja k učnemu ministru. Kaj sta opravili ti deputaciji, ne vemo. Minister je jim zopet dal kak ljubeznjiv odgovor. Ker pa imajo v ministerstvu nemški liberalci glavno besedo, smo prepričani, da slovenske gimnazije v Celji ne bode še tako hitro. Vsa obljuba je imela le namen ohraniti Hohenwartov klub, dokler ga vlada še potrebuje. Tačas se bodo vršile preiskave in naposled bode pa konec tak, da se bode vsa stvar pustila, češ, da uspeh preiskav ni ugoden za osnovo paralelk. Preiskave bodo vodili tudi gospodje, ki nam niso naklonjeni. Zatorej si pa slovenski poslanci v Hohenwartovem klubu ne morejo z uspehom ponašati.

Slovenci v Hohenwartovem klubu. — Nemški liberalni listi se jeze nad vlado, da se je zaradi Slovencev, ki so še v Hohenwartovem klubu, odločila, da začne preiskave zaradi osnove slovenske nižje gimnazije v Celji. Po mnenju nemških liberalnih listov je neumestno pridrževati Slovence v konservativnem klubu, ko se nadomestilo zanje lahko dobi v nemških nacionalcih. Seveda liberalci dobro vedo, da bi z izstopom Slovencev iz Hohenwartovega kluba tudi zginil s političnega življenja grof Hohenwart, katerega so nedavno tako proslavljali. Sedaj menda na njem ni jim dosti ležeče. Osnovana koalicija je zanje storila svojo dolžnost. Več pa ne žele od njega. Če sedaj razpade konservativni klub, tembolje, saj je vez mej liberalci in Poljaki dovolj trdna in češki veleposestniki se tudi več ne ločijo od njih. Nemški konservativci in Slovenci bi pa tako včasih ovirali njih kapitalistično politiko.

Volilna reforma. — Poleg vladnega načrta o volilni reformi je grof Hohenwart predložil še svojega, ki je pa še vsaj za Slovence še manj ugoden nego je vladen. Potem načrtu bi veleposestniki volili 85 poslancev, trgovske zbornice 18, obrtne zbornice, ki se še le osnujejo, 12, deželni zbori 72 in kurije mestnih in 86 iz kurije kmetskih občin, 35 mestnih in 45 kmetskih poslancev, bi pa volili naravnost volilci. Za poslednje bi se volilna pravica toliko razširila, da bi volili vsi davkoplačevalci, industrijski delavci in pa tisti, ki plačujejo letno najemščino v znesku, katerega določijo deželni zbori. Sicer se pa govori, da tega predloga grof Hohenwart ni stavil v imenu Hohenwartovega kluba in ga tudi ne misli vsekako vzdržati. Nekateri konservativci so zanj, drugi pa zopet proti njemu, kakor ravno nanašajo razmere v deželi, v kateri so voljeni.

Umrli je načelnik poljskemu klubu vitez Benoe. Bil je še le malo časa vodja poljskemu klubu in je imel 67 let. Državni poslanec je od 1882. leta, kadar je bil voljen v veleposestvu namesto viteza Pogorskega, kateri se je bil ponesrečil pri požaru nekega gledališča (Ringtheater) na Dunaji.

Košut, znani ogerski puntar iz 1848. leta, je nevarno bolan v Turinu in je vsak čas pričakovati njegove smrti. Košutovci na Ogerskem že zahtevajo od vlade, da naj preskrbi, da se Košut pokoplje na državne stroške in se parlamentarnim potom priznajo njegove zasluge. Vlada se seveda temu ustavlja, ker na državne stroške vendar ne gre proslavljati spomina moža, ki se je puntal proti vladarju. Košutovi pristaši pa prete vladi, da je sicer ne bodo podpirali v zadevi civilnega zakona. Vlada je sedaj v veliki zadregi. Če se Košutovcem zameri, zgubi večino in bode morala odstopiti, njih želji pa zadovoljiti ne more, ker bi zadela na odpor na višjem mestu.

Madjarizacija na Ogerskem. — Ogerski učni minister dovolil je 100 učiteljem in učiteljicam nemadjarške narodnosti po 40 gld. nagrade, ker so si pridobili posebnih zaslug za razširjenje madjarščine. Na Ogerskem se torej nagraja renegatstvo.

Rusija in Nemčija. — Odsek nemškega državnega zbora za posvetovanje o trgovinski pogodbi z Rusijo je pogodbo odobril s 16 proti 12 glasom. Pogodba razpravljala se